

Сторожук Д.І.,

здобувач факультету економіки та управління

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Андрейченко А. В.

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ МІНЛИВОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасний стан української економіки характеризується певними коливаннями, що спричинені геополітичною ситуацією, курсовими змінами, погіршенням інвестиційного клімату, спадом внутрішнього виробництва.

Комерційна діяльність кожного підприємства України наразі підпадає під вплив подій останніх декількох років, пов'язаних із запровадженням світового карантину через поширення коронавірусної інфекції COVID-19, а також із урахуванням повномасштабної війни в Україні. Ці події спонукають здійснити аналіз діючої системи комерційного управління, оцінити її ефективність, адаптувати комерційну діяльність під сучасні умови.

Усі ці чинники вплинули на стан комерційної діяльності підприємств, що здійснюють діяльність на зовнішньому ринку – іноземні постачальники з насторогою відносяться до партнерів з країни з нестабільною економікою, курсові різниці, що виникають через знецінення гривні, зменшують прибутки імпортерів, бойові дії на території України змушують здійснювати переформатування діяльності підприємств – від релокації бізнесу до зміни виробничих процесів. Для утримання своїх позицій на внутрішньому ринку суб'єкти підприємництва, що здійснюють комерційну діяльність на зовнішньому ринку повинні здійснювати зміни в системі управління комерційною діяльністю, пристосовуватися до зовнішніх факторів, постійно здійснювати аналіз оточуючого середовища для адекватного реагування.

З огляду на це, велика кількість вітчизняних та зарубіжних вчених, аналітиків, топових менеджерів фокусують свої дослідження на означеній тематиці. Зокрема, вагомий вклад у розкриття проблематики дослідження був здійснений Смерічевським С., Захаровим В.[1], Демиденко В. [2], Тур О., Матусевич А. [3], Павловою В., Паршиною О., [4], Мурованою Т., Антонюком Я. [5], Ольшанським О. [6] та багатьма іншими.

Метою дослідження є розгляд особливостей комерційної діяльності підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища та визначення інструментів для подолання його впливу.

Вплив, що здійснюють зовнішні чинники на комерційну діяльність мають макроекономічний характер. Саме зовнішні чинники впливають на умови і режим комерційної діяльності в умовах внутрішнього ринку.

В результаті хиткого зовнішнього середовища кожному підприємству необхідно здійснити переорієнтацію цілей, завдань і функцій. Разом з тим, необхідно використовувати системний підхід до вирішення ринкових проблем, який націлений на активізацію комерційної діяльності, гнучкості в прийнятті стратегічних рішень, можливості швидко змінювати та використовувати більш досконалі методи комерційної роботи.

Вже значний час зарубіжні дослідники-науковці враховують значення зовнішнього оточення для управлінських цілей, що стало значною частиною системного підходу в науку управління. Відтепер для управлінця необхідно було здійснювати системний підхід до розгляду своєї організації, яка повинна була розглядатися як система, що має частини, які тісно пов'язані між собою і в той же час пов'язані із зовнішнім світом. Наразі ситуативний підхід вимагає від керівника не просто усвідомлювати та виділяти ці зв'язки з навколишнім середовищем, але і в кожній конкретній ситуації враховувати, як впливають зовнішні чинники: глибоко або поверхово, прямо або побічно, позитивно або негативно.

В умовах нестабільного зовнішнього середовища інструментом, що забезпечує врахування впливу чинників на діяльність підприємства, є саме адаптація. Разом з тим, адаптація вимагає побудову її механізму, як і будь-якого іншого складного соціально-економічного процесу.

Роль адаптації підприємства полягає в тому, що вона дозволяє підприємству:

- зберегти стабільність функціонування;
- створити конкурентні переваги;
- вийти на нові ринки збуту;
- ефективно використовувати нововведення та інновації без вагомих втрат;
- використовувати власний потенціал за нових умов функціонування.

На сьогодні існують такі механізми адаптації підприємств до змін в зовнішньому середовищі.

Наприклад, учений Р. Акофф [7] розділяв дії по адаптації на активні та пасивні. Пасивна адаптація передбачає більш активну діяльність щодо забезпечення потенційних якісних характеристик на підприємстві у мінливому середовищі. Пасивна адаптація направлена на збір інформації про зміни зовнішнього середовища у минулому та розроблення прогнозів розвитку зовнішнього середовища у майбутньому. Пасивна адаптація спрямована на формування виробничих резервів, які можуть бути швидко використані в мінливих умовах зовнішнього середовища. Реакція підприємств на зміни зовнішнього середовища, що вже відбулись «постфактум», це теж пасивна адаптація.

Активна адаптація - це діяльність, що направлена на зміну зовнішнього середовища з метою покращення умов функціонування підприємства чи на пошук іншого більш сприятливого середовища [7, с.24].

Отже, динамічність чинників зовнішнього середовища здійснює негативний вплив та стійкість функціонування суб'єкта підприємницької діяльності, що обумовлено невідповідністю стану внутрішнього середовища

підприємства умовам зовнішнього. За умов високого рівня нестабільності та складності зовнішнього середовища функціонування суб'єктів підприємницької діяльності адаптація виступає тим засобом, який здатен нівелювати дію негативних чинників впливу середовища на комерційну діяльність підприємства.

Нині ефективність та стратегічна стійкість підприємств суттєво залежать від таких характеристик, як мобільність, гнучкість, адаптивність, здатність швидко, своєчасно та належним чином реагувати на зміни ринкової ситуації. Здійснення адаптації, що полягає в впровадженні зміни в режим функціонування виробничо-господарського суб'єкта, його структурі та ресурсному потенціалі, виходу на нові ринки збуту дозволять йому ефективно пристосовуватись до змін кон'юнктури ринку та нестабільності зовнішнього середовища.

Література:

1. Смерічевський С. Захаров В. Управління бізнеспроцесами: навчальний посібник. Донецьк: ДонДУУ, 2007. 200 с.
2. Демиденко В. Управління бізнес-процесами як складова процесного підходу до управління підприємством. Ефективна економіка. 2015. №11.
3. Тур О., Матусевич А. Управління бізнес-процесами на підприємстві. Ефективна економіка. 2018. № 6.
4. Павлова В., Паршина О. Управління бізнес-процесами підприємства з використанням сучасних аналітичних технологій. Економіка підприємства. 2017. №1(46). С. 54—59.
5. Мурована Т., Антонюк Я. Управління бізнес-процесами в контексті стратегічного розвитку підприємства. Економічна наука. 2020. №3. С. 100—103.
6. Ольшанський О. Особливості управління бізнес процесами підприємств торгівлі та методи їх вдосконалення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. № 22 (3). С. 22—26.
7. Крисько Ж. Л. Адаптація підприємства до зовнішнього середовища через механізм реструктуризації. Галицький економічний вісник. 2009. № 2. С. 38-42.